

Sammlaren

Tidskrift för

svensk litteraturvetenskaplig forskning

Årgång 114 1993

Svenska Litteratursällskapet

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

REDAKTIONSKOMMITTÉ

Göteborg: Lars Lönnroth, Stina Hansson

Lund: Ulla-Britta Lagerroth, Margareta Wirmark

Stockholm: Inge Jonsson, Kjell Espmark, Ulf Boëthius

Umeå: Sverker R. Ek

Uppsala: Bengt Landgren, Johan Svedjedal

Redaktör: Docent Ulf Wittrock, Litteraturvetenskapliga institutionen,
Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Distribution: Svenska Litteratursällskapet,
Litteraturvetenskapliga institutionen, Slottet ing. AO, 752 37 Uppsala

Utgiven med understöd av

Humanistisk-Samhällsvetenskapliga Forskningsrådet

Bidrag till *Samlaren* bör vara maskinskrivna med dubbla radavstånd och eventuella noter skall vara samlade i slutet av uppsatsen. Titlar och citat bör vara väl kontrollerade. Observera att korrekturändringar inte kan göras mot manuskript.

ISBN 91-87666-08-01

ISSN 0348-6133

Printed in Sweden by

Fälths Tryckeri, Värnamo 1994

ne på ett intressant spår när han framhåller att »erkännandet av de 'formlösa' krafterna» i berättarens inre, i kombination med viljan att »tjåna en politisk ståndpunkt», uttrycker en aspekt i Weiss utveckling som var på väg att föra honom tillbaka mot den djuppsykologiska linjen i hans tidiga författarskap. Att Weiss konstnärliga utveckling verkligen var på väg i den av Wendelius antagna riktningen kan jag bekräfta genom samtal jag haft med Gunilla Palmstierna om de arbetsplaner Peter Weiss hade vid tiden före sin död.

Wendelius avslutar sin undersökning med ett underkapitel som har den något luddiga titeln »Optimism eller pessimism?». Här ger han sin sammanfattande syn på *Motståndets estetik* såsom en »martyrskildring». Med utgångspunkt från tidigare forskning framhåller Wendelius att Weiss i sin roman knyter an till Hölderlindramat och dess »martyrer» Hölderlin, Empedokles, Kristus och Che Guevara som alla – i likhet med aktivisterna i »Röda kapellet» – kämpar för drömmen om en bättre värld. Under hänvisning till Hölderlin, Sartre och Ernst Bloch visar Wendelius också hur romanen mynnar ut i en anda där humanism, förhoppningar om en bättre värld och motstånd mot det omänskliga hålls vid liv. I samband med det diskuterar Wendelius också romanslutet med det »provokativa obestämdhetsstället som väntar att bli utfyllt», d.v.s. bilden med Herakles lejonass i Pergamonfrisen. Men jag frågar mig om bilden verkligen är så utmanande obestämd som Wendelius vill göra gällande? Är det inte tvärtom så, att »den evigt tomma platsen» – i likhet med det kristna brödet och vinet – är reserverd och alltid närvarande för dem som slutligen kommit till insikt? Är inte *Motståndets estetik* i själva verket ett slags messiad med politiskt profana förtecken?

Det som framför allt skiljer Lars Wendelius arbete från annan forskning om *Motståndets estetik* är att det både ger ett internationellt och ett på många punkter tidigare undanskynt, svenskt perspektiv på Peter Weiss. Mina invändningar till trots torde Wendelius bok därför – för en svensk publik – kunna ge många uppslagsrika inblickar i ett litterärt verk som kräver en stor arbetsinsats av sina läsare. Bara det faktum att romanen innehåller 970 olika namn med vidhängande oftast utsagda historia, kan förmodligen framkalla en och annan suck även från de lärdaste. Att ge sig i kast med *Motståndets estetik* är som att bestiga en isig nordvägg med många lösa stenar. Man har följaktligen all anledning att vara tacksam över att Lars Wendelius med sin bok slagit in ett antal rejäla kilar i berget att fästa tankelinor vid.

Sture Packalén

Richard Bark: *Dramat i din föreställning. Från Aischylos till Weiss*. Studentlitteratur. Lund 1993.

Åtminstone vid första påseende ger Richard Barks *Dramat i din föreställning* ett lätt apart intryck – på inalles knappt 300 sidor behandlas 20 dramer (från

Aischylos »Agamemnon» till Weiss »Marat/Sade»), dessförinnan har Bark dessutom hunnit föra en diskussion om dramaläsandets villkor samt skisserat sina utgångspunkter för den kommande framställningen. Avsnitten om de olika dramerna följer sedan den givna modellen: kortfattade produktionsuppgifter, beskrivning av teaterrummet (d.v.s. den typ av scen dramet ursprungligen skapades för), återgivande av handlingsförloppet i starkt koncentrat (som Bark nämner visittkortshandling), utförlig handlingsresumé samt kortare avsnitt om aktörernas relationer, scenrummet samt rörelser och kroppsspråk. Boken slutar litet abrupt med ett resonemang om kopplingen (i Weiss pjäs) mellan revolution och kopulation: den läsare som i stället förväntat sig någon form av syntetiserande avrundning, noter, källhänvisningar och lästips etc. letar förgäves.

Bark har s.a.s. valt att lägga sig på en anspråkslös nivå: »Denna bok är att betrakta som en kartskiss av några dramer. Om läsaren slår bakut, kastar kartan i väggen och går till verkligheten – till dramat självt – och gör en egen tolkning eller uppsättning, har jag uppnått mitt mål!» (s. 17) För min del vill jag nog beklaga att inte Bark velat ställa högre krav på sin framställning. Så tror jag t.ex. att det hade varit en fördel om antalet undersökta dramer minskats, och om Bark i stället velat fördjupa framställningen genom att själv bidra med förslag till tolkningar. Över huvud taget mer visa på texternas dolda komplexitet, mindre uppehålla sig vid i längden tröttnande handlingsreferat. Som boken nu är upplagd ger den ett litet torftigt intryck, inte minst i teoretiskt avseende.

Kan man då ingen glädje och vettigt bruk ha av Barks framställning? (Att en bok av det här slaget – tvärtom författarens uttalade intentioner – skulle kunna missbrukas av jäktade elever och lärare är bara alltför lätt att se.) Jo, säkert. Rätt brukad skulle *Dramat i din föreställning* kunna ge ett första, förberedande underlag för diskussioner, t.ex. i en litteraturvetenskaplig seminariegrupp, om hur man kan resonera utifrån en dramatext och hur man – vilket Bark så fint framhåller som ett av textläsningens mål – skall bära sig åt för att »upptäcka de bilder och ljud som texten kan skapa inom oss» (s. 6). Tyvärr är det ju så att dramatiken ofta sätts på undantag i universitetsämnet litteraturvetenskap. Visst förs även dramer upp på våra litteraturlistor, men alltför sällan förmår vi göra dessa verk rättvisa, alltför ofta reduceras de till *texter* bland andra texter.

Richard Bark är ju inte bara lärare i litteraturvetenskap, han har som bekant även en bred erfarenhet av praktiskt teaterarbete och få är väl därför bättre skickade att lindra dramapedagogikens bekymmer. Tråkigt nog måste man konstatera att Bark inte riktigt lyckas därmed så som *Dramat i din föreställning* är upplagd, men boken är absolut ett hedervärt försök, en ansats som förhoppningsvis leder till nya ansträngningar att främja dramastudiet i vårt ämne.

Björn Sundberg